

Elkötelezett egyház – Haitiban

Haitit négy tény jellemzi: munkanélküliség, nyomor, analfabétizmus, terror. A városban lakók háromnegyedének nincs állandó munkahelye. A falusiakat a karib-tengeri ország 1985-ig szabályosan árusította és szinte rabszolgaként adta bérbe a szomszédos Dominikai Köztársaságnak. 1789-ben a lakosság 80 százaléka rabszolga volt. Ma a 6 milliós népességben ugyanekkora a nincstelen proletárok aránya. A gyermekek 60 százaléka betegesen alultáplált. A nyomor és a kiszolgáltatottság elől sokan emigrálnak. A Dominikai Köztársaságban közel félmillió haiti menekült él.

Kolumbus 1492-ben lépett Haiti földjére. Néhány évvel később francia telepesek vették birtokukba a szigetet. A hivatalos nyelv ma is a francia. Az olcsó munkaerőt a rabszolgakereskedelem biztosította. Ma a népesség 85 százaléka néger, 15 százaléka mulatt. A francia forradalom hatására Haiti 1803-ben kikiáltotta a függetlenségét s ezzel a világ első néger köztársasága lett — és az USA után az amerikai földrész második független országa. A gazdasági önállóságot ellenben nem sikerült megteremteni. Államcsínyek, polgárháború, 1915—1934 között amerikai megszállás, majd újra belharc követték egymást. 1957-ben Dr. Francois Duvalier („papa Doc”) került uralomra. A Dunántúl nagyságú Haiti azóta jóformán a Duvalier család magánbirodalma. 1971. évi halálakor „papa Doc”-ot fia, Jean-Claude Duvalier („baby Doc”) követte. Uralmának az általános tiltakozás vetett véget. Elmenekülését követően ellenben előbb a katonaság (1986), majd manipulált választások után „papa Doc” biztonsági tanácsadója, Leslie Manigat vette át a hatalmat (1988 január). Alig néhány hónapig tudta megtartani. Júniusban Namphy tábornok, szeptemberben Prosper Avril tábornok hajtott végre sikeres államcsínyt. Mindez a lakosság zömét alig érinti. Sem a nyomor, sem a terror nem változott. A politikai rendszer létét hatalmas erők biztosítják: az USA és a karhatalom. Az utóbbihoz nemcsak a katonaság és a rendőrség tartozik, hanem 1961 óta a Duvalier-klán magánhadserege, a „tonton macoutes”. Ki ellen kell a fegyver és erőszak? Mindenki ellen, aki szerint „változásra van szükség”, a népoktatók ellen, a bázisközösségek ellen, a falusi önszegély szervezői ellen, a világi keresztény aktivisták ellen, az egyház ellen.

A mintegy 6 millós népesség 78 százaléka katolikus. Az egyház 461 pap, 281 szerzetes testvér és 932 szerzetes nővér mellett elkötelezett világiak ezreinek tevékenységét koordinálja. Világiak munkájára alapozva sikerült megnyitni a Felnőttnevelési Intézetet és a Menekültek Lelkipásztorkodási Központját. Szinte kivétel nélkül világiak a katolikus Radio-Soleil és a katolikus napilap munkatársai. S legfőképpen világiak tanítják írni-olvasni és összefogásra, közös tevékenységre a falvak és külvárosok népét.

Az emberek öntudatra ébredése mindig ijesztő a hatalmasok számára. Haitiban a kevesek uralma szélsőséges formát öltött. Duvalier a falusi közbirtokokat rokonainak, híveinek adományozta, akik most fegyverrel védik „jogos tulajdonukat”. S a fegyvert mindazok ellen fordítják, akik a jogosságot kétségbe vonják. Az elmúlt két évben több papot és apácát, tucatnyi tanítót és agronómust és több száz parasztot öltek meg — alkalomadtán egy templomot is felgyújtva, egy kórházat is megtámadva. „Békésebben” járt el a kormány 1982-ben, megparancsolván, hogy minden sertést le kell vágni. Azóta sem sikerült bizonyítani, hogy sertésvész fenyegetett volna. Ezután évekig csak US-amerikai

disznókat engedtek tartani. Valaki jó üzletet csinált. A kisemberek pedig egyáltalán nem tudták megvenni a drága és a helyi viszonyokhoz nem alkalmazkodó amerikai állatokat. Ma egyházi akció keretében hozzák be újra a jól bevált régi fajtát — a szomszédos Dominikából, ahol nem fenyegetett „sertésvész”. A haiti katolicizmus az évek során két dolgot megtanult. Egyház csak ott él, ahol a papok és a világi hívek bíznak egymásban, együttműködnek és egyformán nem félnek a munka nehezétől. S ez a munka ugyanannyira szociális tevékenység, sőt politika, mint amennyire hithirdetés és egyházépítés. Ez is, az is az emberek felemelése. Ez is, az is az Evangélium követése és megvalósítása.

A papok és világiak, a „hivatalos egyház” és a közösségekben megvalósuló egyház egysége a közös munkában született. Az egységessé válás néhány útja külön is figyelemre méltó. 1980 és 1988 tavasza között a püspöki kar 53 körlevélben szólt hozzá az ország és az egyház égető problémáihoz. Ezek között vannak toborzó, ébresztő írások: „Ti vagytok az Egyház!” (1982), „Valaminek meg kell változnia!” (1983), „Felhívás a nyugalomra és megbocsátásra” (1986), „Meggondoltság és elköteleződés” (1986), „Élesszük fel a reményt!” (1987). Vannak átfogó helyzetelemző, a nemzeti újjászületésről gondolkodó, a köz ügyeit felvállaló dokumentumok: „Az egyház küldetése és az előtte álló kihívás” (1980), „Az egyház társadalmi és politikai részvételének alapjai” (1983), „A haiti egyház chartája az emberek felemeléséről” (1983), „A parasztság helyzete” (1986), „A szabadá válás útja” (1986), „A demokratikus társadalomba való átmenet chartája — az egyház társadalmi tanítása talaján” (1986), „A népbe vetett bizalom” (1987). A körlevelek néhány kérdést, mint az alfabetizációt, a társadalomért való elköteleződést, a társadalom életében való részvétel jogát visszatérően tárgyalnak. Évente egy vagy több körlevél a súlyosabb konfliktusokról, törvénysértésekről, emberek elhurcolásáról, gyilkosságokról, választási csalásokról, az általános félelemről szól. A félszáz iratból három foglalkozik kizárólag lelkipásztori vagy spirituális témákkal, a nemzeti Eucharisztikus Kongresszussal (1981), II. János Pál látogatásával (1983) és egy Szűz Mária Triduummal (1986), de mindegyik a keresztény hit és erkölcs szellemében ad útmutatást. A püspöki kar körleveleivel részt vesz a keresztényeket és az országot foglalkoztató ügyekben.

Az egységnek másik eszköze is van, a bázisközösségek találkozói. Esetenként egy közösség saját kezdeményezésére hív meg 20—30 másik közösséget. A találkozók ismerkedések, a közös ima alkalmi és a közügyek megbeszélésének lehetőségei. Az egységteremtés harmadik intézménye az évről évre több száz fő számára megtartott egy- vagy kéthetes „továbbképzés”. Témái: „Éljük meg közösségben az Evangélium radikalizmusát!” (1980), „A szolgálat új formái az egyházban” (1981), „Szociális lelkipászkodás” (1983), majd kétévi előkészület után nemzeti kongresszus „A haiti egyház — a változás hajtóereje” címmel (1986).

Politizál az egyház? „Amint valaki az emberi jogokkal foglalkozik — írja egy körlevél —, megvádolják, hogy -politizál-, hogy valami felforgató tevékenységet folytat. Azt mondják, hogy az egyháznak nincs joga arra, hogy -a politikába beavatkozzon-. Eszerint csak az lenne a szerepe, hogy a spirituálissal, a lélek üdvösségével foglalkozzon, hogy megtestésülés nélküli Evangéliumot hirdessen a társadalom politikai dimenziójától elszigetelten. Ám a politikai dimenzió az emberi létezés lényegi eleme. Átfogó, hiszen célja a társadalmi közjó... Az emberek és egy nép életének ez az átfogó dimenziója, a politika, az igazságosság és a testvériség gyakorlásának megkülönböztetett színtere. Az egyháznak tehát joga, hogy ezen a területen jelen legyen, hiszen kötelessége, hogy az ember egész egzisztenciáját evangelizálja az Úr megtestésülése iránti hűségben.”

M. M.